

04.10.2016

Черниш О.

Хто з українських вчених гідний Нобелівки і чому її не отримує

У цьогорічній нобелівській премії з фізики знайшли український слід. І для нас такий хід подій – не зовсім сенсація. Утім, як наполегливо б не працювали українські вчені, поки що нагороди в Стокгольмі отримують представники інших країн (depo.ua).

У Нобелівської премії з фізики-2016, яку вручили 4 жовтня, одразу три власники – половина винагороди присуджена американцеві Девіду Таулесі, інша половина – британцю Дункану Холдейну і шотландцю Міхаелу Костерліцу. Науковців відзначили «за теоретичні відкриття топологічних фазових переходів і топологічних фаз матерії».

УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАЦДАРМ ДЛЯ НОБЕЛЯ

На новину одразу відреагували в українському сегменті Facebook.

Доктор фізико-математичних наук, завідувач лабораторії Інституту теоретичної фізики ім. Боголюбова НАН України С. Шарапов послався на роботу, у якій один з лауреатів, Д. Холдейн цитував його дослідження <...> Український вчений уточнює, що нобеля Д. Холдейн отримав не за цю роботу, а увага нобелівських лауреатів для нього – не новина. Так, до робіт С. Шарапова зверталися Костянтин Новоселов, Андрій Гейм, Віталій Гінзбург, Клаус фон Клітцинг.

Як розповіла depo.ua одна з колег С. Шарапова, він наразі працює на неповну ставку, більше грошей одному з провідних вчених держава не виділяє.

Сам С. Шарапов зазначає: у те, що в найближчі роки Україна отримає Нобелівську премію, він не вірить. «Не думаю, що когось з українських фізиків найближчим часом висунуть на Нобелівку, хоча знаю багато гідних вчених. Частіше за все премію дають за експериментальні дослідження і українські вчені можуть мати шанси, тільки коли працюють на Заході на сучасному обладнанні», – прокоментував фізик.

Надії С. Шарапов покладає здебільшого на молодих людей, які змушені їхати за кордон, аби самореалізуватися. Серед головних проблем науки називає, по-перше, недофінансування галузі, а по-друге, підрив довіри до наукових ступенів.

<...> Кандидат наук, старший науковий співробітник Інституту математики НАН України І. Єгорченко вважає, що саме фізики – головний козир України в науці: «У нас є видатні фізики-теоретики – і саме ці люди є єдиною реальною надією країни на отримання найвищих наукових відзнак в

майбутньому. Я знаю молодих людей – фізиків та математиків, з надзвичайними здібностями, але вони точно поїдуть – що їм робити в країні, де науку відверто гноблять?» <...> Наголошує, що досягнень у науці не буде без належного обладнання та реактивів, проте все це отримати нереально навіть за наявності грантових коштів.

«Уявні інвестори не купуватимуть дорогу дослідницьку апаратуру для українців – бо доведеться заплатити подвійну світову ціну з врахуванням мит, ПДВ, витрат посередників – дешевше забрати групу вчених за кордон», – нарікає вчена.

0,2 % ВВП ДЛЯ НАУКИ ЗАМАЛО

Кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник Інституту фізики НАН України А. Сененко акцентує, що найближча нобелівка може замаячити на українському горизонті років через десять. «Спершу науку треба погодувати років 10-15, віддаючи хоча б 1 % від ВВП. А при 0,2 % це нереально», – зазначає вчений.

Утім, додає, що наразі можна висунути на нагороду, наприклад, К. Чурюмова. Видатний український астроном ще в 1969 р. відкрив нову комету, а в 1989-му – ще одну. Загалом опублікував 800 наукових робіт.

А. Сененко нарікає, що найкращі науковці їдуть за кордон – і це триває роками. Згадує біолога і біохіміка М. Родніну, яка минулої весни здобула премію Лейбніца за дослідження функцій рибосом.

Жінка переїхала до Німеччини ще в 1990 р. і наразі очолює Інститут ім. Макса Планка з біофізичної хімії в Геттінгені.

Кандидат фізико-математичних наук О. Парновський, який працює в Інституті космічних досліджень НАН України і представляє країну в ряді космічних програм, пояснює: у 1990-х українська наука фактично зупинилася через кадровий колапс, і хоча згодом ситуація виправилася, результати будуть ще не скоро. Говорячи про потенційних претендентів на премію у фізиці в наступні роки, О. Парновський відзначає вчених з Києва та Харкова. «Валерій Гусинін від Нобелівської премії стояв за півкроку. Він (над цією темою працював разом із Шараповим. – Ред.) був співавтором британського вченого А. Гейма, який відкрив графен (отримав Нобелівку у 2010-му. – Ред.)», – каже О. Парновський.

Також відзначає Г. Зінов'єва з Інституту теоретичної фізики ім. Боголюбова, який працював у ЦЕРНі. Кілька років тому у зв'язку з Великим адронним колайдером прозвучало ім'я ще одного українця – молодого вченого А. Алькіна. Він запропонував новий алгоритм обробки вимірів, отриманих з колайдера. Після про А. Алькіна не писали.

Співрозмовник dero.ua зазначає, що є слабка надія на Ю. Ізотова та В. Шульгу, які різнопланово займаються астрофізикою і космологією, та радіофізика Д. Варвіва. Зокрема, Ю. Ізотов, співробітник Головної астрономічної обсерваторії НАН України, разом з американським колегою Т. Туаном відкрив наймолодшу галактику у Всесвіті. У його портфоліо – 250 робіт, опублікованих у міжнародних виданнях.

СЛАВА, ЯКА ВТІКАЄ

Заяви українських науковців про вплив мозку не здаються голосливими, варто лише згадати найяскравіші новини з української науки за останні кілька років. Так, минулого квітня преса захоплено писала про українського математика М. В'язовську, яка вирішила проблему укладання куль в евклідовому просторі, над якою б'ються вже чотири століття. На практиці робота вченої значно полегшить передачу сигналу в Космосі.

Примітно, що М. В'язовська закінчила Університет Шевченка, але наразі працює у Берліні, у Гумбольдтському університеті.

Приблизно в той самий період професор Принстонського університету українського походження Ю. Санніков отримав медаль Кларка, яку називають міні-нобелем, за економічні дослідження.

Щоправда, Ю. Санніков чкурнув з України раніше – школу закінчив ще у Севастополі в 1994 р., а вищу освіту поїхав здобувати у Штати. Примітно, що в шкільні роки хлопець здобув для України три золоті медалі на олімпіадах з математики.